

καὶ παραλόγως τῶν ἐργατῶν τοὺς μισθοὺς. Ποῖος τεχνίτης ἐντίμως πορῶμενος δύναται νὰ ζήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Πῶς διὰ τῆς δεινότητος ἐπιτυχάνει περισσότερον παρ' ὅ,τι ἡμεῖς διὰ τῆς φιλεργίας; Δαπανᾷ περισσότερα ἄρ' ὅσα κερδίζει. Πρέπει ν' ἀποδείξῃ πῶς ζῇ.

Ὁ Συντεχνιάρχης ἀπέβλεψε τότε πρὸς τὸν Χριστιανόν, ὡς προσκαλῶν αὐτὸν εἰς ἀπολογία.

— Τοῦτο μόνον; εἶπεν αὐτός. Καὶ τί ἔχετε νὰ ἐρευνήσῃτε σεῖς πῶς ζῶ;

Ἄν δαπανᾷ περισσότερα ἄρ' ὅσα κερδίζω, πρὸς ὄφελος τῆς Ἀντὴς τὸ κάμνω. Ἄν δὲν ἐπιτηρῶ τοὺς ἐργάτας μου, εἶναι διότι τοὺς ἐκλέγω καλοὺς, διὰ τοῦτο τοὺς πληρώνω καὶ διπλασιῶς. Ἀγοράζω τὴν πρώτην ὕλην εἰς τιμὴν διὰ νὰ τὴν ἀγοράζω καλὴν, καὶ πωλῶ τὰ προϊόντα μου εὐθὺνὰ κερδοσκοπῶν ἐπὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀγοραστῶν, καὶ διὰ νὰ διαδίδωνται τῆς Ἀντὸς τὰ ἐμπορεύματα. Ἰδοὺ τὸ μυστήριόν μου· ἔχετε σεῖς καλλήτερον;

Οἱ ὕφανται ἔμειναν ἀναπολόγητοι ἐμβλέποντες ἀλλήλους εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἄλλ' εἰς τῶν νεωτέρων, αἰσθανόμενος ἀνέκθεον πολλὴν πρὸς τὸν Οσκάρ συμπάθειαν, προέβη τότε καὶ εἶπε.

— Ἀδιαφορῶ πῶς ἐργάζεται καὶ πῶς ἐμπορεῖται ὁ Χριστιανός. Ἄν προτιμᾷ νὰ λέγῃ γλυκεῖς λόγους πρὸς τὰς νέας παρὰ νὰ ὑφαίνη, ἂν ἔχῃ χρήματα καὶ θέλῃ νὰ τὰ δαπανᾷ, κύριος εἶναι. Ἀλλὰ κατηγορῶ τὸν Χριστιανόν ὅτι φέρεται ἀγερόχως καὶ προπετῶς πρὸς τὴν συντεχνίαν, ὅτι περιφρονεῖ τὴν Ἀντὴν. Τὸν κατηγορῶ ὅτι περιῦδρισεν ἐν τῶν μελῶν αὐτῆς, ὅτι ἠθέλησε νὰ τὸν φονεύσῃ, ὅπερ εἶναι ἐγκλημα ἀσυγχώρητον εἰς τὴν Ἀντὴν, καὶ μάλιστα νὰ τὴν δολοφονήσῃ, ὅπερ εἶναι κακούργημα πανταχοῦ μισητόν, καὶ ταῦτα ἄναιτίως καὶ ἀπροκλήτως.

Ὁ Συντεχνιάρχης ἐστρεψεν ἐκ νέου ἐρωτηματικὸν βλέμμα πρὸς τὸν Χριστιανόν. Ἄλλ' ὁ Χριστιανός ἐσιώπα.

— Ἦκουσας περὶ τίνος κατηγορεῖσαι, εἶπεν ὁ γέρον. Τί ἀπολογεῖσαι;

— Ν' ἀπολογηθῶ; ἀπεκρίθη μειδιῶν ὁ Χριστιανός. Μὰ τὴν ἀλήθειαν τίποτε. Ἄν ἡ Ἀντὴ παραπονήται διὰ τὴν συμπεριφορὰν μου, λυποῦμαι πολὺ, σήμερον δὲν θὰ κάμω τὴν ἀνατροφὴν μου ὅπως εἶμαι, εἶμαι, καὶ θεὸς μείνω.

— Ἡ ἀπόκρισις αὕτη δὲν βελτιώνει τὴν θέσιν σου, εἶπεν ὁ Συντεχνιάρχης. Ἀλλὰ διατί ἀναιτίως κατεφέρθης κατὰ τοῦ συναδέλφου σου, ὥστε καὶ χεῖρα φονικὴν κατ' αὐτοῦ νὰ κινήσῃς; Ἐκεῖνος οὐ μόνον δὲν σ' ἐπροκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ γενναίως ἐφέρθη πρὸς σέ.

— Γενναίως! εἶπεν, ἐν ᾧ τὰ χεῖλη του ἐλάμβανον ἐκφρασίαν ὑπερτάτης περιφρονησεως· ἐφέρθη ὅπως ἠθέλον νὰ φερθῶ ἂν ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν σὰς εὐχαριστῇ, τόσον τὸ χειρότερον ἄλλην νὰ σὰς δώσω δὲν ἔχω.

Οἱ Σύνδικοι τότε ἐγερθέντες ἐπλησίασαν εἰς τὸν Συντεχνιάρχην καὶ συνωμίλησαν τινὰς στιγμὰς μυστικῶς.

Ἐπειτα δὲ οὗτος λαβὼν τὸν λόγον,

— Ὑπαντᾷ Χριστιανέ, εἶπεν, ἐπίσημοι ἔμποροι σὲ εἰσέγαγον εἰς τὴν Ἀντὴν διὰ τοῦτο ἐπαρθεῖς προσφέρεισαι προπετῶς, καὶ παρέβης τοὺς νόμους τῆς. Ἡ Ἀντὴ σὲ ἀποβάλλει. Ἐντὸς εἰκοσι τεσσάρων ὥρῶν πρέπει νὰ ἐξέλθῃς τῆς Βέργης, καὶ εἰς οὐδεμίαν Ἀνστατικὴν πόλιν δὲν εἶσαι δεκτός, ἐκτὸς ἂν προσέλθῃς εἰς τὸν ἀδικηθέντα ἀδελφόν σου, καὶ κλίνας γόνυ τῷ ζητήσῃς συγγνώμην.

— Αἱ ἀγκάλαι μου εἶναι ἀνοικταί, καὶ μνησικακίαν δὲν ἔχω, εἶπε μ' εὐγενῇ παρρησίᾳ προελθὼν ὁ Οσκάρ.

— Ἐχετε ὑγίαν, φίλτατοι, ὑπέλαβε χλευαστικῶς ὁ Χριστιανός. Νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σᾶς μὲ λυπεῖ καί-ρίως. Ἀλλὰ βλέπετε, ὀλίγοι ἀποθνήσκουσι τῆς λύπης, καὶ ἐλπίζω νὰ μὴν εἶμαι ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων. Ὅσον διὰ νὰ κλίνω τὰ γόνατα, μὲ συγχωρεῖτε· ἀλλὰ τὰ ἔχω τόσον σκληρὰ, ὥστε φοβοῦμαι μὴ πρὶν κλίνουν ῥαγίσουν. Ὁ θεὸς νὰ σᾶς διαφυλάττῃ.

Καὶ μ' ἐλαφρὰν κίνησιν τῆς κεφαλῆς, ἥτις ὑπερφάνειαν ἐξέφραζε μᾶλλον ἢ ταπείνωσιν, ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης, κοινὴν ἀγανάκτησιν ἐμπνεύσας διὰ τὸν τρόπον του. Ὅλοι δ' ἐξ ἐναντίας συνέχαιρον τὸν Οσκάρ διὰ τὴν γενναίαν διαγωγὴν του, καὶ πολλοὶ τὸν προέπεμψαν ἐκ νέου ὡς ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὡς πρὸς αὐτὸν δὲ, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἂν καὶ ἐν πάσῃ τῇ εἰλικρινείᾳ τῆς καρδίας του ἦτον πρόθυμος νὰ δώσῃ τὸν ἀσπασμόν τῆς συγχωρήσεως, καὶ νὰ μὴ γίνῃ αἴτιον τῆς ἀποκομπῆς ἐνὸς συνεταίρου, οὐχ ἦτον ὁμοῦς, ὅταν τὸ πρᾶγμα συνέβη χωρὶς νὰ πταίῃ αὐτός, δὲν ἐδύνατο νὰ εἰπῇ ὅτι ἦτον ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν ὅπως δῆποτε ἀναχώρησιν τοῦ Χριστιανοῦ, διότι ἀληθὲς ἦτον ὅτι ἡ παρουσία αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἡξιούρῃ διατί, τὸ ἐστενοχῶρει.

(ἀκολουθεῖ)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἑλληνικὴ γραμματεία ἢ γραμματολογία, συ-
ταχθεῖσα μὲν Γερμανιστὶ ὑπὸ Ἰωάν. Χριστιανοῦ Λου-
δοβ. Σχαπφίου, μεταφρασθεῖσα δὲ ὑπὸ Γ. Γενναδίου,
καὶ ἐκδοθεῖσα δαπάναις Ἀνδρέου Κορομηλά. Ἐν Ἀθή-
ναις. Ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλά. Κατὰ
τὸν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ, ἀρ. 215. 1849. Σελίδες 203
Τιμᾶται Δρ. 4.

Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων,
κατὰ χρονολογικὴν καὶ εἰδογραφικὴν σειρὰν καὶ ἐν
ἀλφαριθμητικοῖς πίναξιν, ὑπὸ Κ. Ἀσωπίου, Καθηγη-
τοῦ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ Πανεπιστη-
μίῳ Ὁθωνος. Τόμος πρῶτος Α—Ζ. Ἐν Ἀθήναις,
Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Σ. Κ. Βλασοῦ. 1850. Τιμᾶται
δραχ. 12. — Σελ. 960. Ἐτι δὲ καὶ πρόλογος, ἐκ
σελίδων 200.

Πολλάκις βεβαίως, κατερχόμενοι εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἐθαυμάσατε σαλεύουσιν ἐντὸς τοῦ λιμένος αὐτοῦ πειλωρίαν τινὰ ναῦν, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἐκπέμπουσιν ἐκ διαλειμάτων εἰς τὴν ἡμετέραν θάλασσαν, ἐπιδεικνύουσαι πόρρω τὴν ἐκατόγχειρα αὐτῶν δύναμιν. Ἐπειτα δὲ εἶδατε ἐπίσης λέρβον μικρὰν καὶ εὐτροφον, ἥτις, χωριζομένη ἀπὸ τῆς τοῦ λιμένος αἰμασιᾶς, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ γιγαντῶδες ἐκεῖνο κατασκευάσμα, μετακομίζουσα ἐπιβάτην. Ἀναλογόν τινα ἐντύπωσιν προξενοῦσιν αἱ δύο προκείμεναι συγγραφαί, μάλιστα ἐὰν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι τῆς δευτέρας ἐξεδόθη μόνος ὁ πρῶτος τόμος, καὶ ὅτι, κατὰ ἀναλογίαν, δύο ἕτεραι ἱσοπαχεῖς βίβλοι μόλις θέλουσι συμπληρώσει τὴν ὅλην πραγματείαν. Δὲν ἠνώταμεν δὲ ἐνταῦθα αὐτὰς, οὐδὲ ἡ σύγκρισις ἐκείνη ἐπῆλθεν ἡμῖν κατὰ νοῦν, μεираκιώδους μόνον ἀντιθέσεως χάριν· ἀλλὰ διότι καὶ κατὰ ἄλλα πολλὰ, ὡς θέλομεν ἰδειροκλειστοτάτην ἔχουσι τὴν σχέσιν, καὶ κατὰ τοῦτο πρὸ πάντων, ὅτι, καθὼς τὸ ἀκάτιον μεταφέρει ὑμᾶς ἀνέτως εἰς τὸ δίκροτον, οὕτως ἡ ἐπίτομος πρώτη πραγματεία εἰσάγει ὑμᾶς ἐπιτηδείως εἰς τὸ ἕτερον μέγα ἔργον.

Ἡ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Γ. Γενναδίου ἐκδοθεῖσα Γραμματολογία σύγκειται ἀπὸ 165 παραγράφων, ἐξ ὧν οἱ πρῶτοι 7 ὀρίζουσιν ἐν συνόψει τὰ περὶ τῆς *Κλασικῆς ἀρχαιολογίας ἐν γένει*, ἥτοι τῆς εὐρείας ἐπιστήμης, δι' ἧς μανθάνομεν τὰ κατὰ τὰς πράξεις καὶ τύχας, τὰ κατὰ τὸν πολιτισμὸν, τὴν γλῶσσαν, τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, τὰ ἥθη, τὸ θρήσκευμα, τοὺς ἐθνικοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰ μνημεῖα τῶν δύο ἐθνῶν, τῶν ἀμέσως καὶ πλέον ὅλων τῶν λοιπῶν εἰς τὴν διὰ πλάσιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ συντελεσάντων, δηλαδὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων. Τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιστήμης μέρος ἀποτελεῖ ἡ *Ἱστορία τῆς Κλασικῆς Γραμματείας*, τὰ περὶ τῆς ὁποίας ὀρίζονται διὰ βραχείων ἐν τοῖς ἐπομένοις 4 παραγράφοις. Ταύτης δὲ πάλιν μέρος εἶναι ἡ *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματείας*, περὶ ἧς ἰδίᾳ πραγματεύεται τὸ προκείμενον ἐγχειρίδιον, ἀπὸ τοῦ § 12 καὶ ἐφεξῆς, διαιροῦν αὐτὴν εἰς περιόδους ἑξ. Τὴν πρώτην, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Τροίας, ἥτοι, κατὰ τὴν γενικῶς περαδεγεμένην χρονολογίαν, μέχρι τοῦ 1184 ἔτους π. χ., § 12—17. Τὴν δευτέραν, μέχρι τῆς νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος, 1184—594 π. χ., § 18—34. Τὴν τρίτην, μέχρι τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνθρονίσεως 594—336 π. χ., § 35—81. Τὴν τετάρτην, μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Κορίνθου, 336—146 π. χ., § 82—113. Τὴν πέμπτην, μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, 146 π. χ. —306 μ. Χρ., § 114—148. Τὴν ἕκτην, μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, 306—1453, § 149—165. Ἐκάστη περίοδος, μετὰ βραχείαν περὶ τῶν πολιτικῶν συμβάντων καὶ τῆς καταστάσεως τῆς γλώσσης προανάμνησιν, ὑποδιαιρεῖται, καθ' ὅλην, εἰς ποιητικὴν Γραμματείαν καὶ εἰς πεζογραφικὴν Γραμματείαν, ἕκαστος δὲ τῶν δύο τούτων κλάδων πάλιν, κατ' εἶδος (Διδακτικὴν, Λυρικὴν, Ἐπικὴν ποίησιν κλπ. Ἱστορίαν, Γεωγραφίαν, Φιλοσοφίαν κλπ.)· καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος δίδονται σύντομοί τινες ὁρισμοὶ καὶ εἰ-

δήσεις περὶ τῶν συγγραφέων, τῶν ἔργων αὐτῶν, τῶν ἐκδόσεων κλπ. Ἐν τέλει δὲ ἐπισυνήρθη καὶ χρονολογικὴ ἐπιθεώρησις τῆς ἑλληνικῆς Γραμματολογίας.

Ὁ διδασκαλὸς ὀνομάζει τὴν πραγματείαν ταύτην μετὰφρασιν τῆς ὑπὸ Σχαπρίου γερμανιστὶ συνταχθείσης· ἀλλὰ τοῦτο καθ' ὑπερβολὴν μετριοπροσυχῆς, διότι, ἀληθῶς εἰπεῖν, αἱ πολλαὶ σημειώσεις δι' ὧν διευκρίνησε καὶ συνεπλήρωσε τὸ βραχὺ τοῦ Σχαπρίου κείμενον, καθιστῶσι τὸ ἔργον κτῆμα τοῦ Ἑλλήνος ἰδίου οὐδὲν ἥττον ἢ τοῦ Γερμανοῦ. Ἰσως μάλιστα εὐχῆς ἄξιον ἦτο, ἂν ἐπιφερε καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ πρωτοτύπου μεταβολὰς τινάς· ἂν λ. χ. ἀφῆρει ὅλως τὴν πρώτην περίοδον, διότι δυσκόλως ἐπιτρέπεται σήμερον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς προγενέστερα τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως τὰ ἀποδιδόμενα εἰς τὸν Ὀρφέα καὶ τὸν Μουσαῖον καὶ τοὺς ἄλλους Ὀρφικοὺς ποιητὰς ἔργα. Ἐπιπρέπει δὲ καθ' ὅλην ταύτην τὴν πραγματείαν ἡ ἀκρίβεια, ἡ εὐκρίνεια, καὶ ἡ ἀφέλεια, δι' ἣν ἐν γένει διακρίνεται ὁ ἡγούμενος ἐκεῖνος τῶν ἡμετέρων διδασκάλων.

Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Ἀτωπίου ἐκδομένη ἱστορία τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἑτέραν ἔχει ὅλως τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἔκτασιν. Ἐν προλόγῳ μακρῷ ἐκτίθεται, μετὰ πλείστης ζωηρότητος καὶ πολυμαθείας, ἡ ἱστορία τῆς γραμματείας ἢ φιλολογίας, ὡς ὀνομάζει αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς, καὶ ἰδίως ἡ φιλολογία ἐπὶ τῶν Σωκρατικῶν χρόνων, ἡ φιλολογία παρ' Ἀλεξανδρινοῖς, καὶ Περιγαμηνοῖς· ἡ σχέσις τῶν Γραμματικῶν πρὸς τοὺς Κριτικούς, ὡς πρὸς τε τὸ ὄνομα καὶ ὡς πρὸς τὸ ἔργον· ἐξετάζεται ἂν τὸ ὄνομα φιλολόγος, ὃ ἀπέδωκεν ἑαυτῷ πρῶτος Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος, παροξύτανον εἶναι ἢ προπαροξύτανον· διατί ὁ Ἐρατοσθένης ὀνομάσθη φιλόλογος ἢ φιλόλογος καὶ ποία τις ἡ παρὰ Ἐρατοσθένη φιλολογία· ἱστορεῖται ἡ φιλολογία παρὰ τοῖς μετέπειτα, ὃ χωρισμὸς τῆς φιλολογίας ἐκ τῆς φιλοσοφίας· πῶς ἐκ τῆς πολυμαθείας μετέφερεν ἡ χρῆσις τὸ ὄνομα φιλόλογος καὶ εἰς τὴν πολυγραφίαν· ὅτι καὶ ὡς ἰδιαίτερον ἀξίωμα ἀναφέρεται παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοκράτορσιν ὁ φιλόλογος, ὅτι δὲ, ἐκτὸς τούτου, καὶ εἰς κύριον ὄνομα μετετράπη ὁ φιλόλογος. Μετὰ δὲ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν προειρημένων, μεταβαίνει ὁ πρόλογος εἰς τὴν ἐπὶ τῶν μέσων αἰώνων φιλολογίαν, πρῶτον ἐν τῇ δύσει, ἔπειτα ἐν τῇ ἀνατολῇ. Καὶ τελευταῖον ἐπέρχεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς παλιγγενεσίας τῶν γραμμάτων, ἰδίαν ἀφιερῶν, περὶ τὰ ἑσχατα, πραγματείαν εἰς τὸν περιφανῆ Γερμανὸν Αὐγουστον Οὐόλφιον, τὸν περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος κανονίσαντα, καὶ διαρθρώσαντα, καὶ, οὕτως εἰπεῖν, διοργανώσαντα τὴν ἐπιστήμην ἐκείνην.

Ἐπεται δὲ τῷ προλόγῳ, πρῶτον, πίναξ περιέχων ἱστορίαν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου, εἰς ἑξ, ὁμοίας σχεδὸν τῶν τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ διδασκάλου Γενναδίου, ὑποδιηρημένος περιόδους· δεύτερον, πίναξ ἐμφαίνων τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ σειρὰν εἰ-

δογραφικήν, καὶ ὑποδιηρημένον εἰς δύο μεγάλα τμήματα, τὴν ποιήσιν καὶ τὸν πεζὸν λόγον· τρίτον, δ' αὐτὸς πίναξ, περιέχων καὶ τὰ ὀνόματα τῶν εἰς ἕκαστον εἶδος ἀναφερομένων ποιητῶν καὶ συγγραφέων· τέταρτον, πίναξ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, προσεπιγεγραμμένος μὲν μετὰ δραχμίας ἐρμηνείας ἐπὶ τικῶν, διότι τῶντι τοιαύτῃ ἦτο ἡ ἀρχικὴ πρόθεσις τοῦ συγγραφέως, καὶ δραχμίας μόνον σκοπῶν νὰ ἐπιφέρῃ ἐρμηνείας ἐπὶ τινῶν ἤρξατο καὶ αὐτὴν τὴν τύπωσιν τοῦ βιβλίου, μετ' ὀλίγον ὁμοίως, μεταβαλὼν σχέδιον, ἀπὸ τοῦ Δ. καὶ βάλισα ἀπὸ τοῦ Ε. ἐκτενεῖς συνέταξε, περὶ τινῶν δὲ καὶ πληρεστάτας, πραγματείας, ὥστε ὁ πίναξ οὗτος ἀπέβη τὸ ἀξιολογώτερον τῆς ὅλης συγγραφῆς μέρος.

Ὀλίγοι ἄνθρωποι, καὶ πρὸ πάντων ὀλίγοι συγγραφεῖς, ἔκρινον ἑαυτοὺς τοσοῦτον αὐστηρῶς ὅσον ὁ διδάσκαλος Ἀσώπιος. «Τὸ πόνημα τοῦτο,» λέγει ἐν τῷ τέλει τοῦ προλόγου, «τινὰς μὲν θέλει ἐκφοβῆσαι ὁδὴ τὸ μέγεθος, ἐνθυμουμένους τὸ τοῦ Καλλιμάχου μέγα βιβλίον, μέγα κακόν. Δικαιότερον δὲ ἄλλους θέλει ταραῖξει τὸ ἀνομοιόμορφον τοῦ βιβλίου, πάντοτε μὲν δέκοντας τὰ ἐν ἀρχῇ καὶ διεξοδικὰ τὰ ἐφεξῆς ἄρθρα. Δὲν θέλουσι λείψαι βιβαίως καὶ οἱ εὐρήτοντες παράδοξον πῶς τοσοῦτος λόγος κατὰ νάλωθῃ ἐνίοτε περὶ συγγραφέων ἐξηφανισμένων καὶ ἀνυπάρχτων τὰ νῦν, οἷον περὶ Εὐμήλου, περὶ Ζωίλου, κτλ., ἐνῶ περὶ ἐνδόξων καὶ σωζομένων σχεδὸν οὐδὲ λέξις πολλάκις. Καὶ κρίσις, πιθανῶς, περὶ συγγραφῆς ἢ πράγματος θέλει φανῇ τισὶν ἀπότομος, καὶ παραπομπαὶ εἰς ἀνέκδοτα πονήματα ἢ ἀλλότῃ καὶ ἀλλοτρίῳ τελεσθησόμενα ὑποσχέσεις, δὲν θέλουσιν ἴσως συγχωρηθῇ κτλ. Οὐδὲ ἡ περὶ τὴν χρονολογίαν διαφωνία, οὐδὲ ἡ φράσις θέλει διαφύγει τὴν παρατήρησιν τῶν ὀξυδερκῶν, ποῦ μὲν ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον, ποῦ δὲ ἐπὶ τὸ χυδαϊκώτερον κλίνουσα. Πολλὰ θέλουσι καταδικασθῇ ὡς ἀλλότρια τοῦ προκειμένου καὶ μακρόθεν ἐζητημένα, καὶ αἱ μακροί, ἐν πρωτοτύπῳ τὰ πολλὰ, σημειώσεις, δὲν θέλουσι διαφύγει εὐκόλως τὴν μέλαιναν ψῆφον...» Καὶ μετ' ὀλίγον, ἐξηγῶν τὰ περὶ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ βιβλίου, ἐπιφέρει. «Πολλάκις ἐγέλασα ἐνθυμούμενος τὸ ἰταλικὸν *peccato confessato mezzo per donato* (ἁμαρτία ἐξωμολογημένη μεσο συγχωρημένη), τὰ νῦν δὲ βλέπω εἰς ἑμαυτὸν τοῦτο ἐφαρμοστέον. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἄλλ' ἄλλ' σκοπῶ κατὰ πρῶτον ἀρχίσας τὸ πόνημα, νὰ ἐκδώσω σύντομον πίνακα τῶν ἐν τῷ κειμένῳ ὀνομάτων, προτροπὴ φίλων τῶν ὁπίων ἐπρεπε νὰ σιθασθῶ τὴν γνώμην, καὶ σχέδιον καὶ σκοπὸν μεταβαλὼν, ἐξεστράπην εἰς τὸ διεξοδικὸν μετέπειτα, ἀτακτότερος μᾶλλον ἢ ἀπειθέστερος προτιμήσας νὰ φανῶ, καὶ ἐκ τούτου τὸ ἀνομοιόμορφον τοῦ βιβλίου, ἐπ' ἐλπίδι πάντοτε μελλούσης διορθώσεως, ὥστε ἀφοῦ, κατὰ τὸ ἀνωτέρω ῥητόν, μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἐπέρχεται τὸ ἥμισυ, μετὰ τὴν μεταμέλειαν καὶ διόρθωσιν τοῦ ἁμαρτήματος νὰ ἔλθῃ τὸ ὅλον τῆς συγχωρήσεως.»

«Ἀλλ' εἴθε τοῦτο νὰ ἦτον τὸ μόνον ἔλλειμμα τοῦ βιβλίου μου, ἐνῶ ἀπεναντίας πολλὰ ἄλλα βαρύτερα

τὸ ἀσχημίζουσι βίβαια. Ὅταν γράψῃ τις, κεκλεισμένος ὢν ἐν τῷ ἰδίῳ μελετητηρίῳ καὶ ὑπὸ τῶν βιβλίων περικυκλωμένος, λητμανεῖ ὅτι οὐχὶ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους γράφει. Ὅταν ὁμοίως ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐκδόσεως, καθ' ἣν τὰ γραφόμενα ἐκτίθενται εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν ἀναγινωσκόντων, οἷον τὰ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐμπαρεύματα εἰς τὴν δοκιμασίαν τῶν πραγματογνωμόνων, τότε ἐρχονται αἱ ὑποψίαι, οἱ φόβοι περὶ τούτου ἢ περὶ ἐκείνου, ἡ ἄκαιρος ἐπιθυμία τῶν μεταρρυθμίσεων, τῶν προσθαφαιρέσεων, τῶν αἰτιολογιῶν, τῶν γονυκλισιῶν πρὸς τοὺς ἀναγνώστους κτλ. ἅτινα ὁμοίως, καὶ ἀληθινὰ ὄντα καὶ τὸ πρὸς τὸ κοινὸν εἶδος δεικνύοντα, καταντῶσιν οὐδὲν ἥττον περιττά.»

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ὁμολογοῦμεν, ὅτι μέγα κακὸν δὲν θέλομεν ποτὲ θεωρήσει τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀπέβη μέγα, καθὼ περιλαβὼν πραγματείας, οἷα ἡ περὶ τοῦ Εὐριπίδου λ. γ. (σελ. 495—628). Οὐδὲ ἡ ἀνὰ πάντα, κατὰ πάντα, πέραντα θαίνουσα μέχρι τινὸς φράσις θέλει προξενῆσαι ἡμῖν κόπον ἡδὴ, ἐνόσω ἡ ἀνωμαλία αὕτη ἐγκτεται αὐτῇ τῇ φύσει τῆς γλώσσης· ἀλλ' ἐξ ἐναντίας μυριάκις θέλομεν προτιμήσει τὴν διὰ χώρας διατεταμένης ὑπὸ λόφων καταφύτων καὶ κοιλάδων χλοερῶν περιήγησιν, ἀπὸ τῆς ἀνὰ μέσον ἐρήμων ἐπ' ἀπειρον ἰσοπέδων, καὶ αὐτόχρημα στεππῶν, αὐχμηρᾶς ὁδοπορίας, εἰς ἧς ἀξιοῦσι τινὲς νὰ παρεκτρέψωσι τὸν λόγον, ὑποβάλλοντες αὐτὸν εἰς καιónας τινὰς ἰδιογνώμονας καὶ δημιουργοῦντες οὕτω γλῶσσαν, καλῶς μὲν τῇ ἀληθείᾳ συμπεπιεσμένην καὶ συνεσφιγμένην, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον ὠχρὰν καὶ ἄπνον, ὥς φαίνεται μὲν εἰς τοὺς πολλοὺς νεκρὰ, ἀνίσχυρος εἶναι δὲ νὰ καταπίσῃ αὐτοὺς, ἢ νὰ θέλῃ, ἢ νὰ συγκινήτῃ. Καὶ οὐδὲ τὰς παρεκβάσεις τὰς πολλὰς θέλομεν ἐπιτιμῆσαι ποτέ, ὅσακις αὐταὶ συντελοῦσιν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν ἐποχῆς τινος, ἢ πράγματος, ἢ προσώπου, ἅμα δὲ καὶ εἰς ψυχαγωγίαν τοῦ ἀναγνώστου ἢ τῶν ἀκροατῶν... Ἀλλὰ διέπομεν, ὅτι ἀπαιτῶν τι συμβαίνει ἐνταῦθα εἰς τὸν ἐπικριτὴν, ὅστις, λησμονῶν τὰ ὅρκια αὐτοῦ καὶ καθήκοντα, ἀγωνίζεται νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἐπικρινόμενον, καὶ παρὰ τὰς ὁμολογίας αὐτοῦ, ἀναμάρτητον· ὥστε φοβούμεθα μήποτε φιλόσοφοι τινες ἐφαρμόσωσιν εἰς ἡμᾶς τὸ ἀνέκδοτον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὁ διδάσκαλος, μεταξὺ μυρίων ἄλλων, ἐν τῷ προλόγῳ ἀνέφερεν εἰπών. Λέγουσιν ὅτι Γάλλος Βασιλεὺς, ἐν ἀκαδημαϊκῇ συνεδρείᾳ, ἔδωκε γένος θηλυκὸν εἰς ἀρσενικὸν ὄνομα. Ἐννοήσας δὲ μικρὰν κίνησιν παρὰ τοῖς ἀκαδημαϊκοῖς, ἠρώτησε μήπως τὸ ὄνομα δὲν ἦτον θηλυκόν· ἀλλ' ὁ πρόεδρος τῆς ἀκαδημίας ἀπεκρίθη μετ' ὑποκλίσεως εὐθυτάτης, ὅτι τὸ μὲν ὄνομα μέχρι τοῦδε ἦτον ἀρσενικόν, ἐὰν ὁμοίως ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης εὐδοκήσῃ, τοῦντεῦθεν θέλει τραπῇ εἰς θηλυκόν. Ἀνάγκη ἄρα, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ἴσα τῷ προέδρῳ ἐκείνῳ, νὰ ἀναλάβωμεν τὸ τοῦ ἐπικριτοῦ ἔνδυμα, καὶ ἐπὶ τούτῳ παρατηροῦμεν, ὅτι ἔχει τῶντι ἢ προκειμένη συγγραφὴ καίριόν τι ἐλάττωμα, εἶναι δὲ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, ὅτι ἡ περὶ τοῦ σχεδίου μεταβολὴ ἐγένετο μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς τυπώσεως, ἐκ δὲ τούτου οὐ μόνον ἐστέρηθημεν, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, πολλῶν ἀξιο-

λόγων ἄρθρων περὶ Αἰγίνου, καὶ Αἰσχύλου, καὶ κνύουσιν ἐπείκειαν. Δὲν ὁμοιάζουσι τὸν χωρικόν, Ἀριστοτέλους, καὶ Δημοσθένους κλπ., ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον πόνημα, ἀντὶ εὐρύθμου καὶ εὐμελοῦς οἰκοδομήματος, κατήντησε νὰ ὁμοιάζῃ πολὺ τὴν ἀγροτικὴν ἔπαυλιν τοῦ μυθιστοριογράφου Δυμασίου (Dumas). Καὶ ἐπειδὴ ὁ διδάσκαλος ἀγαπᾷ τὰ ἀνέκδοτα, ἴσως δὲν θέλει δυσχερεστῶς νὰ μάθῃ τίς ἐστὶν ἡ ἀγροτικὴ αὕτη ἔπαυλις τοῦ μυθιστοριογράφου Δυμασίου. Ὁ περιώνυμος λοιπὸν συγγραφεὺς τῶν Τριῶν Σωματοφυλάκων καὶ τοῦ Περιδεραιῶν τῆς Βασιλίσσης ἀπεφάσισε πρὸ τινῶν ἐτῶν νὰ ἀνεγείρῃ ἐαυτῷ, περίξ τῶν Παρισίων, οἰκίσκον, ἵνα δύναται, καταφεύγων εἰς αὐτόν, νὰ κατασκευάζῃ ἀνέτως, καὶ ὑπὸ ἀδιακρίτων ἐπισκέψεων μὴ παρενοχλούμενος, τὰς δραματικὰς ἐκείνας σκηνάς, αἱ ὁποῖαι τοσαύτας συνεκίνησαν καρδίας καὶ τοσαύτας θανάσιμους εἰσπρηλάτησαν. Ἐκλέξας δὲ χωρίον εὐθιγον καὶ προσδιορίσας διὰ τὴν ὅλην οἰκοδομήν δραχ. 5 ἢ 6.000, ἤρχισε τὸ ἔργον. Ἀλλ' ἅμα προκυψάντων ὅπως οὖν τῶν τοίχων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐπερχόμενος καθ' ἑκάστην εὗρισκε, νῦν μὲν ὅτι τὰ δωμάτια εἶναι εὐάριθμα, νῦν δὲ, ὅτι εἶναι στενὰ, καὶ ἄλλοτε ὅτι, εὐτελῆ φαίνονται. Ὅθεν διέτασσε σήμερον προσθήκην τινὰ, καὶ αὐριον πλατυτέραν διασκευὴν, καὶ μεθαύριον ἐπικόσμησιν τινὰ. Μετ' ὀλίγον, εὗρε τὴν ἰσόπεδον αἰκίαν, καὶ περ οὐ μικρὸν εὐρυθυεῖταν, ἀνεπαρκῆ καὶ διώροφον κατέστησεν αὐτήν. Ἐπὶ δὲ πᾶσιν, δαιμονιῶν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἐγχεφάλῳ αὐτῷ πηδῶντων καὶ χορευόντων φαντασμάτων τῶν πολυτελῶν μεγάρων τοῦ Μοντεχρίστου, ἐπεχείρησε ποικίλα ἐγκαλλωπίσματα καὶ καλλιτεχνήματα θαυμαστά, ὥστε ἐπὶ τέλους, ἀντὶ 6.000 δρ. ἐδαπανήθησαν 200.000, ἀντὶ δὲ εὐτελοῦς οἰκίσκου, ἠγέρθη βασιλικοπρεπὴς ἔπαυλις, περίθλιπτος μὲν ἐξωθεν, ἐσωθεν δὲ ἐξαισίως πως πεποικιλμένη καὶ κεκοσμημένη, ἀλλὰ ἐν καὶ μόνον ἔχουσα ἐλάττωμα, ὅτι οὔτε ὁ κοιτῶν, οὔτε τὸ σπουδαστήριον, οὔτε τὸ ἐστιατόριον εἰς ἐπιτηδεῖαν ἐκείνῃ θέσιν, τὸ δὲ πάντων δεινότερον, ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ἀναβῇ ὁ κύριος μετὰ τῶν φίλων εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, ἵνα ἐπιδείξῃ αὐτοῖς τὰ δώματα ἐν οἷς ἐμελλε μετ' αὐτῶν νὰ συνδαιτυνᾷται, οὐδὲ κλίμαξ εὑρέθη, οὐδὲ τόπος εὐθετος ἵνα τεθῇ ἡ κλίμαξ.

Ἀλλὰ διὰ παιδιᾶς, ὅπως οὖν πέρρωθε· ἐζητημένης, δὲν θέλομεν κατὰστρεφῆναι τὸν λόγον περὶ τῶν δύο ἐκείνων σεβασμίων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων μαθηταὶ εἶναι οἱ πλείους τῶν σημερινῶν λογίων τοῦ ἔθνους. Τὰ δύο τελευταῖα αὐτῶν ἔργα χαρακτηρίζουσι μέχρι τινός, νομίζομεν, τὰς τε ὁμοιότητας αὐτῶν καὶ ἀνομοιότητας. Ὅτι κοινὸν ἔχουσιν οἱ δύο διδάσκαλοι εἶναι ἡ εὐγενὴς μετριοφροσύνη, τὸ ἀναμάρτητον τῆς ἀληθοῦς παιδείας καὶ ἀξίας τεκμήριον. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν κηρύττουσιν, ἐπὶ παρέχουσιν ἡμῖν τὰ πρωτόλεια τῆς ἐπιστήμης, δὲν ἀξιοῦσιν, ὅτι ἐν ἡμέραις ἐξ ἑπλάταν ἐκ τοῦ μηδενός τὸν κόσμον τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ, πρωταγωνισταὶ ὁμολογουμένως ὄντες ἐν τῷ μεγάλῳ σταδίῳ τῆς τοῦ ἔθνους ἐκπαίδευσως, περὶ μὲν ἑαυτῶν οὐδέποτε μεγαληγοροῦσι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πλείστην ἐπιδει-

στικ, οὐδέποτε προκύψας ἀπὸ τὴν κοιλάδα ἐν ἣ ἐγεννήθη. φαντάζεται, ὅτι ὁ κόσμος ὅλος ἐντὸς τῆς κοιλάδος ἐκείνης περιλαμβάνεται· ἀλλ' ἀναβάντες εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως ὄρη, ἀπέβλεψαν ἐκεῖθεν πρὸς τὸν ἀχανῆ αὐτῆς ὀρίζοντα καὶ ἠνόησαν, τὸ τίς ἐστὶν ἡ τοῦ ἐνός ἀνθρώπου δύναμις πρὸς τὴν ἀκαταμέτρητον ἐκείνην ἔκτασιν. Ἐντεῦθεν ὁ δισταγμὸς αὐτῶν, ὁ σωτήριος ἐκεῖνος δισταγμὸς, ὁ αἰετοτε καταναγκάζων τὸν λόγιον ἄνδρα νὰ βελτιώσῃ ἐαυτόν, οὐδέποτε δὲ ἐπιτρέπων αὐτῷ νὰ εὐχαριστηθῇ ἐντελῶς ἀπὸ τῶν ἰδίων ἔργων. Διότι ὅσας ἀπαντήσετε κομπορῆμονα καὶ παραιοτόγον τινὰ σοφόν, ἔστε βέβαιοι, ὅτι ὁ δυστυχὴς μυωπιάζει καὶ, τὸ δὴ λεγόμενον, δὲν βλέπει ἐπέκεινα τῆς ῥίνος αὐτοῦ.

Κατὰ τὰ λοιπὰ, ὁ μὲν Γεννάδιος φαίνεται ἀνήκων εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐτι τῶν διδασκάλων γενεάν, εἰς τὴν γενεάν τῶν Λάμπρων Φωτιαδῶν, καὶ τῶν Κωνσταντάδων, καὶ τῶν Βαρδαλάχων, ὁ δὲ Ἀσώπιος συγκαταλέγεται ἤδη μετὰ τῆς νέας. Ὅτι μάλιστα διέκρινε τοὺς καλαιοὺς ἐκείνους τοῦ ἔθνους ἀνταμωφτάς, ἦτο ἡ ποικιλία τῶν γνώσεων μᾶλλον ἢ ἡ βαθυτέρα ἰδίαις τινός ἐπιστήμης μελέτη, ὁ ἀγὼν τοῦ ν' ἀναδείξωσιν ἀγαθοὺς μαθητὰς μᾶλλον ἢ νὰ διαπρέψωσιν αὐτοὶ ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ πολυμαθείᾳ, ἡ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἄμιλλα μᾶλλον ἢ ἡ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου. Ὅταν εἴθῃ ἡ ἐσπῆχὴ νὰ ἐκτιμηθῶσι δικαιότερον παρ' ὅτι σήμερον συμβαίνει τὰ κατὰ τὸν διδάσκαλον Γεννάδιον, πάντες θέλουσι συνολομογήσει, ὅτι κέχτηται ὁ ἀνὴρ τὰ πλεῖστα τῶν προτερημάτων τῶν ἀρχαίων ἐκείνων πρωταθλητῶν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Ὅπόσοις ἀγῶνας δὲν κατέβαλεν αἰετοτε διὰ νὰ διακρίνῃ τοὺς ἐπιμελεστέρους τῶν μαθητῶν, διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς πενεστέρους, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς δειλοτέρους! Ὅποσοι ἐκ τῶν σημερινῶν διδασκάλων καὶ καθηγητῶν δὲν εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ! Ὅποσοι, πρὶν ἀναβῶμεν εἰς τὴν καθέδραν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη αὐτὸς καθ' ἑκάστην ἀναβαίνει, δὲν ἐκαθήστανεν εἰς τὰ κατέναντι αὐτοῦ ταπεινότερα βήθρα, καὶ δὲν ἠκούσαμεν τὰς νουθεσίας, καὶ δὲν ἐλάβομεν τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ! Ὅποσοι ἄρά γε τὸ ἐνθυμοῦνται! Μὴ λησμονήσωμεν δὲ καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἅμα ἐκτραγέντος τοῦ ἀγῶνος, καταλιπὼν τὸν ἀνετον τῆς εἰρηνικῆς σπουδῆς βίον, παρέστη ἐν τῷ μέσῳ τῶν τοῦ πολέμου συμφορῶν, καὶ ἐξεστράτευσε, καὶ ἐδημηγόρησε, καὶ ἐπείνασε, καὶ ἐδιψήσῃ, καὶ ἐπὶ ψάθῃς ἐνόστησεν, ὥς ὁ ἐσχάτος τῶν στρατιωτῶν ἅμα δὲ καταλυθέντος τοῦ πολέμου, ἐπανήλθε πάλιν, ἄνευ ἀξιώσεων, ἄνευ φωνασκιῶν, ἄνευ δικαιωμάτων, εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ ἐπάγγελμα, καὶ πρωτοεργὸς μὲν ἐγένετο τῆς αὐστάσεως τοῦ ἐν Αἰγίνῃ Κεντρικοῦ Σχολείου, πρωτοεργὸς δὲ καὶ τῆς συστάσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις γυμνασίου, προϊστάμενος μέχρι τοῦδε, ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν δυσχερειῶν, τοῦ κατὰ τῆς αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ κυριώτατον φυτώριον τοῦ ἡμετέρου πανεπιστημίου. Ὅποσοι ἄρα γε Ἑλλήνων καὶδες θύνανται νὰ καυχῇθωσιν, ὅτι πλεί-

ότερον συνετέλεισαν εἰς τὴν τοῦ ἔθνους διαμόρφωσιν!

Ὁ δὲ διδάσκαλος Ἀσώπιος διακρίνεται μᾶλλον διὰ τὰς περὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διαπρεπεῖς αὐτοῦ ἀγῶνας. Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ περὶ τὸν λόγον χάρις φαίνονται συνακμάζουσιν παρ' αὐτῷ μετὰ τῆς προέλευσης ἡλικίας, ἀντὶ τῆς μακράς, ὥς πολλάκις συμβαίνει. Ἡ δὲ καθόλου πολυμαθία αὐτοῦ καὶ ἡ βαθεῖα ἰδίως γνῶσις τῶν κυριωτέρων μυστηρίων τῆς ἀρχαίας φιλολογίας εἶναι τοσαῦται, ὥστε, ἐὰν ὑπὸ ἰσοδυναμίας ἐπιστέφοντο κριτικῆς μεγαλοφυΐας, ἤθελον ὁμολογουμένως ἀναδείξει τὸν ἀνδρα, οὐχὶ μόνον κορυφαῖον τῶν ἡμετέρων φιλόλογων, οἷος ἐστὶ καὶ ἔσται βεβαίως ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἓνα τῶν διασημοτέρων φιλόλογων τῆς ἀλλης παρούσης ἐποχῆς. Καὶ, ἵνα συμπληρώσωμεν διὰ λέξεων δύο τὸν μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν παραλληλισμὸν, ὁ μὲν Γεννάδιος δύναται νὰ ὀνομασθῇ, νομίζομεν, νεώτερος τῶν ἀρχαίων τοῦ ἔθνους διδασκάλων, ὁ δὲ Ἀσώπιος, ὁ πρεσβύτερος τῶν νέων.

...

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΠΙΤΤ Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ.

(Κατὰ Ματωλάϊον).

—2—

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον Μ.)

Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ ἴδωμεν ὁποῖα τις ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυρὴ κυβερνήσις τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου, τοῦ ὁποῦ ποσούτον λαμπρὰ ἀπέβησαν τὰ ἐξωτερικὰ κατορθώματα. Οἱ δύο πρωτεύοντες ὑπουργοί, μετὰ πλείστης ἐπιτηδειότητος, διμερίσαντο τοὺς διαφόρους τῆς κυβερνήσεως κλάδους. Ἐκάτερος μὲν ἔλαβε τὴν ἰδιαζόντως προσήκουσαν αὐτῷ μερίδα, οὐδέτερος δὲ εἶχε τὸν ἐλάχιστον πόθον τοῦ νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὴν ἀρμοδιότητά τοῦ ἄλλου. Ὁ Νεοκαστελλίας ἀνέλαβε τὸ θηταυροφυλάκιον, τὸν διορισμὸν εἰς ὅλα τὰ πολιτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα καὶ τὴν διαχείρισιν τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ ἀπορρήτου κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον τότε ἐχρησίμευεν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν βουλευτικῶν ψήφων. Ὁ δὲ Πίττ, ὡς προείπομεν, ἀνηγγορεύθη γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ ἐφορος τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων. Ὡς τοιοῦτοτρόπως, εἰς μίαν μὲν διώρυγα παρεξέτράπη ἅπας ὁ θόρυβος τῶν αἰσχροτέρων καὶ λοιμωδωτέρων ὀχετῶν τῆς Κυβερνήσεως· διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἔρρευσεν πᾶν τὸ λαμπρὸν καὶ διαυγὲς αὐτῆς ρεῦμα. Ἀπαντες οἱ οὐτιδανοὶ καὶ ἰδιοτελεῖς ἄνθρωποι, ὅσοι ἐδίψων νὰ λάβωσιν ὑπουργήματα ἐπικερδῆ ἢ παράσημα, ἔτρεχον εἰς τὸν Νεοκαστελλίας. Εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παρίσταντο, κατὰ πᾶσαν πρωΐαν, οἱ βουλευταὶ ἐκεῖνοι, ἐπὶ τῆς σιωπηρᾶς τῶν ὁποίων ψηφοφορίας ἐρεΐετο κυρίως ἡ δύναμις τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ μὲν ἐζήτει οἰκονομικὴν τινα θέσιν διὰ παλαιὸν τινα αὐτοῦ ἄνθρωπον· ὁ δὲ, προσδοφάρον ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα διὰ τὸν υἱὸν του· ἄλλος πάλιν ἐφιθύριζεν, ὅτι αἰέποτε ὑπῆρξεν ὁπαδὸς πιστὸς τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος καὶ τοῦ θρόνου, ὅτι ἐδαπάνησε πολλὰ εἰς τὴν τελευταίαν ἐκλογὴν του, ὅτι οἱ μεσίται τῶν ψήφων κατήντησαν ἀσυνείδητοι, ὅτι ἤδη ἦτο ἡναγχασμένος νὰ δανεισθῇ χρήματα ἐπὶ ὑποθήκῃ, καὶ ὅτι δὲν ἤξευρε ποῦ νὰ εὕρῃ 500 λίρας. Ὁ δούξ ἐσφιγγεν ὅλων τὰς χεῖρας, τοὺς ἤσπαζετο, ἔκρουεν ἐλαφρὰ τὴν ῥάχιν αὐτῶν, καὶ ἀπέπεμπεν αὐτοὺς, δούς τοῖς μὲν ἀμοιβήν, τοῖς δὲ, ὑποσχέσεις. Ὁ Πίττ, ἔττατο μεγαλοφρόνως πόρρω ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐμπορίας, διότι οὐ μόνον αὐτὸς ἦτο ἀδιάφθορος, ἀλλ' ἀπατροπιάζετο καὶ τὴν ἀηδίαν τοῦ νὰ διαφθείρῃ ἄλλους. Ἐν τούτοις εἰκοσαετίαν μὲν διατελέσας ἐν τῇ βουλῇ, δεκαετίαν δὲ ἐν τῇ διοικήσει, ἐγνώρισε πῶς συνετηρεῖτο ἡ κυβερνήσις ἐκείνη, καὶ ἤξευρε κάλλιστα, ὅτι οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ ἀφειδῶς ἐδέκαζον· καὶ μισῶν μὲν τὸ ἔθος, ἀλλ' ἀπελπισθεὶς τοῦ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατάργησιν αὐτοῦ, ἀμφισβῆλλον δὲ ἂν, κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου, ὑπουργεῖον οἷονδὴ ποτε ἠδύνετο νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς. Δὲν ἤθελε οὐδὲ νὰ ἴδῃ τίποτε, οὐδὲ νὰ γνωρίσῃ τίποτε, οὐδὲ νὰ πιστεύῃ τίποτε περὶ τούτου. Ὅσοι ἐτόλμησαν νὰ τὸν πλησιάσωσι διὰ νὰ ὁμιλήσωσι πρὸς αὐτὸν περὶ τοιούτων ὑποθέσεων, τάχιστα ὑπεχώρησαν ἐκπεπληγμένοι ὑπὸ τῆς ἀλαζόνος αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης. Διότι ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἐπιδεικνύουσιν αὐτῷ τῇ ἀληθείᾳ πλείονα τοῦ δέοντος τιμὴν· ὅτι τὰ πράγματα ἐκεῖνα ὑπερβαίνουν τὴν ἱκανότητά του· ὅτι καὶ μὲν ὁ βασιλεὺς, ἐν τῇ ἐπιεικείᾳ αὐτοῦ, ἀκούει εὐμενῶς τὴν γνώμην του περὶ ἐκστρατειῶν καὶ συνθηκῶν· ὅτι τῶνόντι, ὅσας τις πρόκειται περὶ τοῦ τίς θέλει στρατηγήσῃ ἐν τῇ Ἀμερικῇ, ἢ τίς θέλει πρεσβεύει ἐν Βερολίνῳ, οἱ ἄλλοι ὑπουργοὶ θέλουν πιθανώτατα θεωρῆται εὐλογον νὰ ἐρωτήσωσι τὴν γνώμην του· ἀλλ' ὅτι αὐτὸς δὲν ἰσχύει παντάπασιν παρὰ τῷ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργῷ καὶ ὅτι δὲν θέλει ποτὲ τολμήσει νὰ ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ἐλάχιστην θέσιν.

Καὶ δὲν ἤξεύρομεν ἂν ἡ καταφανὴς ἐκείνη ἀκεραιότης δὲν συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ τὸ ἔθνος τοῦλάχιστον ὅσον καὶ ἡ εὐγλωττία τοῦ ἀνδρός καὶ ἡ περὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου ἐπιτηδειότης. Διότι παντοῦ ὅπου καὶ ἂν ἔττασο ἤκουε νὰ λέγῃσι, μετὰ εὐφροσύνης καὶ θαυμασμοῦ, ὅτι ὁ μέγας ῥήτωρ, καίτοι ἐξ ἐπιφανῶν μὲν γονέων μὴ ἔλκων το γένος, καίτοι περιουσίας ἀμοιβῶν, αἰέποτε δὲ ὑπὸ τῆς αὐλῆς καὶ τῆς ἀριστοκρατίας μισούμενος, κατώρθωσε νὰ ἀναδείξῃ ἑαυτὸν μὲν πρῶτον τῆς Ἀγγλίας ἀνδρα, τὴν δὲ Ἀγγλίαν πρώτην τοῦ κόσμου χώραν· ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, εἰς ἅπαντα τὰ ἀπὸ Λισαβώνης μέχρι Μόσχας ἀνάκτορα, μετὰ σεβασμοῦ ἀνεγέρετο· ὅτι τρόπαια αὐτοῦ ἔφερον ἅπαντα τὰ τέσσαρα τῆς γῆς μέρη· καὶ ὅτι ἐντούτοις αὐτὸς ἐξηκολούθει νὰ ᾔῃαι ὁ ἀπλούστατος ἐκεῖνος Γουλιέλμος Πίττ, μηδὲ τίτλον προσλαβὼν τινα, μηδὲ παράσημον, μηδὲ σύνταξιν.